

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

צו

(חלק בז שיחה א)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וחמש לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלכות שיחות
שבוע פרשת צו, שבת הגדול, חיד ניסן, ה'תשפ"ה (א)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2025
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY®
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

צו

שכלי חרס, שאי אפשר להוציא ממנו את הבליעה (כמ"ש רש"י להלן), כלי חרס . . אינו יוצא מידי דפיו לעולם" – „ישבר“;

ופירוש זה שולל רש"י, בכתבו, שהדין „ישבר“ אינו מצד חומר החטאת, אלא „לפי שהבליעה שנבלעת בו נעשה נותר (וממילא) והוא הדין לכל הקדשים“ (שהרי דין נותר הוא בכל הקדשים)? – דלא כדין דם החטאת בפסוק שלפניו.

אמנם, הוא גופא טעמא בעי: מהו ההכרח בפשוטו של מקרא לפרש, שהטעם הוא מצד איסור נותר (וממילא „הוא הדין לכל הקדשים“) – ולא (כדמשמע לכאורה מפשטות המשך הכתובים) שהוא דין מיוחד בחטאת (ע"ד דין דם חטאת שלפני זה)?

6 בד"ה ומורק ושוטף, וכדלקמן סעיף ב.
7 וראה ראב"ד הל' מעה"ק שם. וראה לקמן סעיף ט.

8 הכרחו של רש"י שהוא מצד „הבליעה שנבלעת בו“ (ולא גזיה"כ מצד עצם הבישול*) – י"ל בפשטות, שהוא מצד החילוק שבין כלי חרס וכלי נחושת (אבל ראה לקמן הערה 17). ויותר מסתבר לומר – מכיון שבא בהמשך לפסוק שלפניו שאיירי ביני נבלעים. וראה לקמן בפנים.

והשאלה שבפנים היא – מנ"ל שהוא מטעם איסור נותר. ולהעיר (ע"ד ההלכה) מהר המורי לרמב"ם שם.

(* ראה זבחים (צה, ב), „בישול בלא בילוע מאי“ פרש"י ותוס' ד"ה אלא – שם צו, א. רא"ש ע"ז עו, א (פ"ה ט"ז). ועוד.

א. בין דיני החטאת הנזכרים בפרשתנו נאמר: „וכלי חרש אשר תבושל בו ישבר ואם בכלי נחושת בושלה ומורק ושוטף במים“.

ופירש רש"י על תיבת „ישבר“: „לפי שהבליעה שנבלעת בו נעשה נותר והוא הדין לכל הקדשים“.

והטעם שהוצרך רש"י (א) לבאר טעם הדין ד„ישבר“,³ (ב) להוסיף „והוא הדין לכל הקדשים“ – יש לומר בפשטות:

הפסוק „וכלי חרש גוי“ בא בהמשך לפסוק שלפניו, שבו נאמר הדין ד„דם חטאת“ – „ואשר יזה מדמה על הבגד גוי תכבס במקום קדוש“. וכיון שחיוב זה אמור בחטאת בלבד ולא בכל קרבן אחר, מסתבר לפרש, שגם הכתוב „וכלי חרש גוי“, הבא תיכף בהמשך לזה, הוא דין מיוחד בחטאת⁵ – שמצד חומרת החטאת, ישנו חיוב להוציא (לאלתר) את בליעת החטאת מן הכלי (בדומה לחיוב הוצאת דם החטאת מהבגד); ולכן בא הדין בכתוב,

(1) ו, יז ואילך.

(2) שם, כא.

(3) והרי לא פרש"י טעם ד„אשר יזה מדמה על הבגד גוי תכבס במקום קדוש“ שבפסוק שלפניו – אף שברמב"ן שם (ועוד) פ"י הטעם „שלא יצא חוץ לקלעים“ [אלא ש"ל שמוכן הוא מפרש"י שלפניו ד„יקדש“ היינו (תאכל) כחומר שבה“]. ואכ"מ.

(4) ראה גם רמב"ן (לעיל סוף פסוק יח):

וחדש דיני הרבה בנבלעים מן החטאת.

(5) וכ"ה שיטת הרמב"ם – הל' מעשה

הקרבנות פ"ח הי"ד. וראה לקמן סעיף ט.

ואדרבה – לכאורה קשה לפרש (ע"ד הפשוט) שהדין ד"ישבר" הוא מצד איסור נותר, שכן:

(א) בפשטות אינו מסתבר לומר שחל על הבליעה גדר „נותר“⁹, כי משמעות תיבת „נותר“ היא – שיריים ממה שנאכל לפני כן, והיינו מציאות ממשית הניתנת לאכילה – משא"כ הבליעה בכלי, שאינה בגדר אכילה וממילא אף אינה „נותר“ מדבר שנאכל.

(ב) אם דין „ישבר“ הוא מצד איסור נותר, נמצא, שחיוב „ישבר“ חל (לא) תיכף אחר הבישול, אלא רק אחר שעובר זמן אכילת הקרבן (שאז נעשה נותר)¹⁰ – וא"כ ה' הכתוב צריך לפרש

(9) וגם ע"ד ההלכה – ראה הראב"ן לע"ז סי' שיג (וראה תו"ש פרשתנו ב"מילואים" ע' רמח). שו"ת חת"ס יו"ד סק"ד ד"ה וכבר. השקו"ט בכלי חמדה עה"ת פרשתנו כאן. ועוד (ולהעיר מדעת רב אשי ע"ז עו, א). ואכ"מ.

(10) לא מיבעי להשיטות דשבירת כלי חרס היא מצד דין שריפת נותר (ר"ן ע"ז שם (הובא בצידה לדרך כאן). וכן משמע בתוד"ה אלא (זבחים צו, א) בסופה (וראה שו"ת חת"ס יו"ד סצ"ח). לבוש על פרש"י כאן. ועוד. וראה לקמן בפנים סעיף ז ואילך) – אלא אפילו הסוברים שהטעם הוא כדי שלא יפלוט הנותר בתבשיל אחר (ראה רא"ש ע"ז שם. תו"ש פרשתנו כאן אות קפת. וש"ן. וכן משמע מקושיית הרא"ם (ועוד) – הרי חיוב שבירה הוא רק לאחר זמן אכילתו כשנעשה נותר (ראה רא"ם, גו"א ועוד).

בדברי דוד (וראה גם חזקוני) כאן, שחיוב שבירה הוא לפני זמן איסורו שלא יבא לידי נותר. אבל מסתימת לשון רש"י משמע שהשבירה היא מחמת שכבר נעשה נותר (כדעת רוב מפרשי רש"י). וראה באר מים חיים (לאחי המהר"ל) כאן. – ע"ד ההלכה ראה משנה זבחים צו, סע"ב ובמפרשים שם. תוד"ה ממתין שם צו, סע"א. רמב"ם הל' מעה"ק שם, עקב אכילה וכו"כ שם. ועוד. ואכ"מ.

את זמן חיוב השבירה (כשם שהודיע הכתוב את הזמן שבו איסור נותר חל על בשר הקרבן)¹¹?

ב. בהמשך פירושו מעתיק רש"י מן הכתוב את תיבת „ומורק“ ומפרש: ל' תמרוקי הנשים¹² אשקורי"ר¹³ בלע"ז [היינו דבר המצחצח¹⁴]. ואח"כ מעתיק „ומורק ושוטף“ ומפרש: לפלוט את בליעתו, אבל כלי חרס למדך הכתוב כאן שאינו יוצא מיד דפיו¹⁵ לעולם.

ואינו מחוור: פירוש רש"י על „ומורק ושוטף“ (לפלוט את בליעתו אבל כלי חרס כו') הרי הוא המשך ישר לפירושו לעיל על „ישבר“ (לפי שהבליעה כו' נעשה נותר) – וא"כ הוה ל' לרש"י להסתיק את ב' הפירושים ולא להפסיק ביניהם בפירוש תיבת „ומורק“ [שיכול לבוא אחר פירוש תוכן הענין ד„ומורק ושוטף“, וכדמצינו

(11) ובפרט שפרטי דיני נותר (מלבד פסח – בא יב, י) נאמרו רק לקמן (פרשתנו ז, טו ואילך ובפרש"י שם).

לכאורה אפ"ל שהתורה סמכה על מש"נ לקמן במקומו (וכמו לגבי הבשר עצמו, שנאמר החיוב דאכילת בשר קרבנות לפני שנתפרש זמן אכילתו ודין נותר). אבל לכאורה דוחק, כי מאחר שבתורה לא מפורש ששבירת כלי חרס היא מטעם נותר, הו"ל לפרש זמן שריפתו.

(12) אסתר ב, יב.

(13) בכמה דפוסים „אישקורמנט“ – וראה בספרים הדנים בהבלע"ז שבפרש"י.

(14) רש"י אסתר שם, ג.

(15) „פי' גיעול הנבלע בו“ (שו"ע אדה"ז שתנ"א ס"ו). ובס' המכתם לפסחים (ל, ב) „כלומר מידי הדופי והריעות שלו“. וראה ס' זכרון על פרש"י כאן.

– הטעם שמעתיק ל' זה (מפסחים שם) ולא כ' „מבליעתו“ (כלשונו כאן גופא כמ"פ) – נתבאר בההתועדות.

הבליעה – אדרבה: ע"י שבירת כלי החרס אין האיסור הבלוע, בטל מן העולם, ומציאותו נשאת בתוך שברי כלי החרס¹⁸; משא"כ ע"י פליטת הבליעה הרי הוא מתבטל].

ג. ויש לומר הביאור בזה:

בפסוק שלפני זה באים בכתוב ב' דינים חלוקים בעניניהם:

(א) דין בשייכות לבשר החטאת – „כל אשר יגע בבשרה יקדש“, דהיינו (כפירוש רש"י) „כל דבר אוכל אשר יגע ויבלע¹⁹ ממנה“, ומאחר (שטעם) בשר החטאת נבלע באוכל, לכן הדין הוא (כדפירש רש"י): „יקדש, להיות כמוה אם פסולה כו' כשירה תאכל כחומר שבה“.

(ב) דין בשייכות לדם חטאת – „ואשר יזה מדמה על הבגד גו' תכבס במקום קדוש“; והדיוק בזה הוא „יזה“ – אין זו בליעה באופן שהדם מתערב בכללות מציאות הבגד²⁰, אלא שהכתוב אומר שכיון שנמצא על הבגד

בכמה מקומות בפירוש רש"י¹⁶, שתחלה מפרש את תוכן הענין ואח"כ את פירוש התיבה].

ובפירושו על „ומורק ושוטף“ אינו מובן:

מסיום דברי רש"י „אבל כלי חרס למדך הכתוב כאן שאינו יוצא מידי דפיו לעולם“ משמע, שמדין „ישבר“ הכתוב בכלי חרס גופא לא היינו למדים „שאינו יוצא מידי דפיו לעולם“, אלא ילפינן לי מדין „ומורק ושוטף, לפלוט את בליעתו“ בכלי נחושת –

ותמוה: למה לא נוכל ללמוד דין זה מ„ישבר“ גופא? הלא מאחר שרש"י עצמו כתב שהטעם ש„ישבר“ הוא מצד „הבליעה שנבלעת בו“²¹, הרי זה מורה, שאין כל אפשריות שהבליעה תפלט (לגמרי?) מכלי חרס!

[שהרי אם ישנה אפשריות להפליט

16) ראה לדוגמא פרש"י בראשית ג, טז. ר"פ נח. ועוד.

17) משא"כ להסברא שהדין דישבר הוא לא מצד בליעתו, כ"א גזה"כ – נלמד זה דכלי חרס אינו יוצא מידי דפיו לעולם מהשינוי בדין כלי חרס מדין כלי נחושת (ראה תוס' ורא"ש שנסמנו בשו"ג להערה 8. תוד"ה התורה – פסחים שם). ודוחק גדול לומר דמ"ש רש"י בד"ה ישבר שהטעם דשבירת כלי חרס הוא מצד הבליעה, סמך על פירושו בד"ה ומורק (שמשם דוקא נלמד טעם הדין הוא (לא גזה"כ אלא) מצד הבליעה) – כי

[נוסף לזה שגם גבי טומאה (שהוא גזה"כ, לא מצד בליעה) מצינו חילוק בין כלי חרס לכלי מתכות כו' (שמיני יא, לג וברפ"ש) – רי]

מזה גופא שרש"י כותב, ולמדך הכתוב כאן רק לגבי „אינו יוצא מידי דפיו לעולם“, ולא בנוגע כללות פירושו (שהטעם דישבר הוא מצד הבליעה) – מוכח, שהטעם דדין „ישבר“ לא נלמד מסיום הכתוב. וראה הערה 8.

18) ראה תוס' סד"ה אלא – זבחים שם. ועוד. ויש שהקשו כן על דברי הר"ן הנ"ל (הערה 10), דאיך מועיל „ישבר“ במקום „שריפה“. ולהעיר מבחיי כאן (החילוק ד„ישבר“ ו„תשבר“).

19) במפרשי רש"י (לעיל פסוק יא) האריכו מנ"ל ש„יגע“ פירושו „יבלע“ (ולא ע"ד לעיל תצוה כט, לו. תשא ל, כט). – ובפרש"י דילן י"ל, דאל"כ מה מקום לפרטי הדינים שלאח"ז ב„בליעה“ (אשר יזה מדמה גו' וכלי חרש גו') כאשר „כל אשר יגע . . . יקדש“ ואכ"מ.

19*) ע"ד ההלכה (זבחים צח, ב. רמב"ם הל' מעה"ק פ"ח ה"ט) הדם צ"ל בלוע בבגד (ולא רק נוגע). אבל (נוסף לזה שלא נזכר בכתוב או בפרש"י לשון „יבלע“ ע"ד פרש"י לעיל „יגע ויבלע“), הרי בליעת דם בבגד אינה שייכת לכללות הבגד, כבפנים.

קלים או חולין שיגעו בה ויבלעו ממנה. יקדש, להיות כמוהו כו"ל] – אלא זהו ענין שבסברא²³, שבליעת (טעם) הבשר פועלת על הדבר שבו הוא בלוע (ולכן נעשה „כמוה“),

עד"ז דין בליעה בכלי חרס אינו גזירת הכתוב (מצד חומר החטאת) כי אם ענין של סברא (השייך גם בשאר קדשים) – „לפי שהבליעה שנבלעת בו נעשה נותר“.

ד. עפ"ז מיושב גם מפני מה אי אפשר ללמוד מ„ישבר“ ש„כלי חרס . . אינו יוצא מידי דפיו לעולם“ – אע"פ שהטעם ד„ישבר“ הוא מצד הבליעה שבו:

מאחר שדין „וכלי חרש . . ישבר“ בא בהמשך לדין „כל אשר יגע בבשרה יקדש“, נמצא לכאורה לפי זה, שדין „ישבר“ הוא ע"ד הדין ד„יקדש“: כשם שע"י הבליעה ב„דבר אוכל“ נעשה האוכל „כמוה“, שדיני הבשר הבלוע נמשכים וחלים על ה„דבר אוכל“ – עד"ז הוא בכלי שבלע מבשר החטאת, שדין „ישבר“ הוא (לא רק מצד הבליעה שבו, כי אם) גם מצד הכלי. מאחר שיש בכלי בליעת נותר, חל על הכלי דין (שריפה²⁴) – שבירה (כאילו נאמר שהכלי נעשה „נותר“)²⁵.

23) שלכן גם בפשוטו של מקרא מסתבר שזוהו דין בכל הקדשים (ראה ע"ד ההלכה – זבחים צו, ב ואילך).
24) ראה לעיל הערה 10 (שלקמה דיעות) זהו טעם הדין ד„ישבר“.

25) עפ"ז מתורצת בפשטות קושיית הש"ס (זבחים צו, רע"א) „אמאי ישברו נהדרינהו לכבשונות“ – כי ע"י כבשונות „נעשים ככלים חדשים“ (ר"ת בתוד"ה אלא שם), היפך הציווי ד„שריפת“ (ביטול) הכלי. ולכן צ"ל „ישבר“ דוקא.

דם חטאת, צריך הדם לצאת מן הבגד – „תכבס“ [ומהאי טעמא חיוב הכיבוס אינו על כללות הבגד, אלא (כפירוש רש"י) רק „מקום הדם“].

ולפיכך, כשבא בהמשך לזה הפסוק „וכלי חרס אשר תבושל בו“ – חסרון מצד בליעת הבשר בכלי (שנבלע ע"י בישול²⁶) – מסתבר לומר, שנדון זה אינו בגדר „אשר יזה מדמה“, כי אם באותו סוג דהדין „כל אשר יגע (ויבלע) בבשרה“; דהיינו, שתחילה מלמד הכתוב דין בליעת הבשר ב„דבר אוכל“, ואחר כך – דין בליעת בשר בכלי.

ומהאי טעמא סבירא ל"י לרש"י שהטעם לדין „ישבר“ הוא (לא מצד חומר החטאת, אלא) מצד איסור נותר – לפי שבאופן זה ב' הדינים („כל אשר יגע בבשרה“, „וכלי חרס אשר תבושל בו“) הם בגדר אחד:

כשם שדין „כל אשר יגע בבשרה יקדש“ אינו גזירת הכתוב מצד חומר החטאת – שכן מצינו דין זה גם לעיל גבי מנחה²¹ [„כל אשר יגע בהם יקדש“, וכפירוש רש"י שם²²: קדשים

20) ע"ד ההלכה – ראה לעיל שוה"ג להערה 8. אבל ע"ד הפשט בישול שייך לבליעה. ודיבר הכתוב בהווה. וראה בפנים ההערה שם.

21) פרשתנו ו, יא.
22) ויש לומר שמטעם זה כפל רש"י פירושו גבי חטאת – להדגיש שאינו גזה"כ במנחה (וראה זבחים צח, א הצריכותא דמנחה וחטאת).

אלא שצ"ע השינויים בפרש"י: במנחה – (1) בהד"ה „כל אשר יגע וגו'“. (2) קק"ל או חולין. (3) בד"ה יקדש – „יאכלו כחומר המנחה“. משא"כ אצל חטאת – (1) בהד"ה מעתיק „כל אשר יגע בבשרה“. (2) „כל דבר אוכל“. (3) „תאכל כחומר שבה“. ואכ"מ.

חרש גו' ואם בכלי נחושת גו') הם מעין ב' הדינים בפסוק הקודם (כל אשר יגע גו' ואשר יזה מדמה גו'):

(א) דין „וכלי חרש גו'“, שאין הבליעה יכולה להפלט ממנו, הוא בדוגמת הדין „כל אשר יגע גו'“ – „דבר אוכל אשר יגע ויבלע ממנה“, דמאחר שאי אפשר להוציא מדבר האוכל את בליעת בשר הקודש, על כן הדין הוא – „יקדש, להיות כמוה“.

ומעין זה הוא בכלי חרס, שנעשה „כמוה“ (כמו בליעת הנותר), וממילא מוטל על הכלי חיוב „ישבר“.

(ב) הדין ד „ואם בכלי נחושת גו'“, שיכול לפלוט הבליעה, הוא מעין דין 34 „ואשר יזה מדמה על הבגד“, דמאחר שאפשר להוציא את הדם מהבגד, אזי הדין הוא (לא „יקדש, להיות כמוה“, אלא) „תכבס“ –

ומעין זה בעניננו: מאחר שאפשר להפליט הבליעה בכלי נחושת, לא חל חיוב שריפת (– שבירת) נותר על הכלי, אלא רק על הבליעה²⁷.

ו. עפ"ז – „ומורק ושוטף“ הוא בדוגמת דין „תכבס“ (בדם חטאת) – יש לומר יתירה מזו, שבזה שהפסיק רש"י בין ב' הפירושים בפירוש תיבת „ומורק“, כוונתו לרמז, שדין „ומורק ושוטף“ אינו בדומה לדין „ישבר“

[דנימא ששניהם פועלים ענין אחד – שריפת נותר, אלא שבכלי חרס

ולכן מדין „ישבר“ ליכא למילף ש„כלי חרס . . אינו יוצא מידי דפיו לעולם“ – משום שאף אילו פליטת הבליעה היתה אפשרית (ע"י הגעלה כו'), עדיין ה' חיוב „ישבר“ על הכלי מחמת שהאיסור הבלוע פעל עליו להיות „כמוה“, כנ"ל.

ודוקא אחר שלימדנו הכתוב דין „ומורק ושוטף“ בכלי נחושת – שכלי נחושת די לו בפליטת הבליעה ע"י מריקה ושיטיפה ואין כל חיוב לאבד את הכלי (בשעה שבכלי חרס אין הדין כך) – הנה מזה יש ללמוד לענין כלי חרס, שאי אפשר „לפלוט את בליעתו“, „למדך הכתוב כאן שאינו יוצא מידי דפיו לעולם“.

ה. אמנם עדיין אינו מובן: מכיון שגם בכלי הנחושת היתה בליעת איסור נותר – ה' צריך להיות חיוב „ישבר“ על הכלי (אפילו אחר פליטת הבליעה, לכאורה)?

ומזה ה' אפשר לדייק, שהטעם שכלי חרס „ישבר“ (אינו מצד דין על הכלי גופא, אלא) הוא רק מחמת הבליעה (שאינה יכולה להפלט בכלי חרס).

ופירוש זה שולל רש"י ע"י ההפסק בין ב' הפירושים (לגבי דין כלי חרס וכלי נחושת) בפירוש תיבת „ומורק“ – „לשון תמרוקי הנשים כו'“, שפירושו (כדפירש רש"י במגילת אסתר²⁶) „דברים המצחצחין“, וכוונת רש"י בזה ללמדנו שדין „ומורק“ הוא בדוגמת דין כיבוט דם חטאת.

והיינו: ב' הדינים בפסוק דידן (וכלי

27 עפ"ז מובן למה הפסיק הכתוב בין הדין „וכל אשר יגע גו'“ ו„כלי חרש גו'“ בכתיבת הדין דדם חטאת (דלכאורה הו"ל להסמיכם, מכיון שיש להם תוכן שווה, כנ"ל סעיף ג) – כי שני הדינים שבשני הפסוקים הם בהתאם זה לזה.

26 נסמן בהערה 14.

ז. ויובן בהקדם השאלות הנ"ל (סוף סעיף א) – כיצד מתאים שם „נותר“ ביחס ל„בליעה“, ומפני מה לא קבעה התורה את זמן „שריפתו“ („ישבר“)?

וזאת מיישב רש"י בדיוק לשונו: „לפי שהבליעה שנבלעת בו נעשה נותר“, וכוונת רש"י כאן היא – שבבליעה גופא נעשה (מיד) נותר.

וההסברה בזה: גדר „נותר“ ע"ד הפשט אינו שאכילה לאחר זמנה נהפכת להיות איסור נותר, אלא שהבשר נעשה נותר מחמת אי אפשרות שיבוא לידי אכילה. והיינו שבבשר קדשים התנה הכתוב ב' חיובים: עיקר החיוב הוא לכל לראש – מצות אכילתו (כל זמן שמותר לאכלו); אבל אם שאין אפשרות לאכלו – אסור להשהותו ולהניחו סתם, אלא יש לשרפו מיד³¹.

וזהו גם ההסברה בנוגע לבליעה: בזה גופא שטעם (הבשר נבלע בכלי ובטל ממנו שם „אוכל“ – נעשה תיכף נותר וצריך לשרפו. ולכן הדין הוא, ש„כלי חרש אשר תבושל בו ישבר“: מיד חל עליו חיוב שריפת הנותר³²

ש„אינו יוצא מידי דפיו לעולם“) הרי זה ע"י „ישבר“, ובכלי נחושת – ע"י „ומורק ושוטף“.

אלא זהו גדר אחר:

כשם שדין „תכבס“ בדם חטאת אינו שייך לאיסור או פסול בדם, אלא שבדם חטאת חידשה התורה שבמצב אשר „יזה מדמה על הבגד“ ישנו חיוב „תכבס“ – ע"ז גבי „ואם בכלי נחושת בושלה“, הנה החיוב „ומורק ושוטף, לפלוט את בליעתו“ אינו מצד איסור נותר שבבליעה (כמו ב„כלי חרש אשר תבושל בו“), אלא מחמת גדר בשר חטאת שבו, כדלקמן (סעיף ז"ח).

[ועפ"ז יובן טעם השינוי, שגבי יגיעולי נכרים לשון הכתוב היא²⁸, „כל דבר אשר יבוא באש תעבירו באש“ (כפירוש רש"י שם: כדרך תשמישו הגעלתו, מה שתשמישו ע"י חמין יגיעילנו בחמין כו), משא"כ כאן כתיב „ומורק ושוטף במים“:

בהגעלת דבר איסור, עיקר המכוון הוא לבטל את בליעת האיסור, שלזה מספיק „יגיעילנו בחמין“; משא"כ דין „ומורק ושוטף“ גבי חטאת הוא בדומה לדין המיוחד (בדם חטאת) דכיבוס הבגד, ולכן לא די בהגעלה לחוד (המבטלת את הבליעה), אלא צריך ש„יפלוט את בליעתו“ באופן של „ומורק ושוטף במים“²⁹, צחצוח והדחת הכלי³⁰ (בדומה לכיבוס)].

28) מטות לא, כג.

29) וגם ע"ד ההלכה הדין דמריקה (ולכל הדיעות) שטיפה הוא הוספה על דין הגעלה (ראה ובחים צו, ב ואילך וברש"י ותוס' שם. ועוד).

30) עפ"ז יומתק הטעם שמביא רש"י הרא"י מפסוק „תמרוקי הנשים“, ולא הביא הפסוק

שלפנ"ז (שם, ג) „תמרוקיהו“. [וראה שם, ט. ובכתוב זה עצמו „מרוקיהו“. וראה ירמ' מו, ד ובפרש"י] – כי בזה מודגש שהכוונה לא רק לבטל פסולת כו, כ"א כמו „תמרוקי הנשים“ שהם לעדן את הבשר (כפרש"י) אסתר שם, ג. – עוד טעם נת' בשיחת ש"פ שמיני תשל"ו.

31) ועפ"ז חידוש ונפק"מ להלכה – שע"ד הפשט בשר שנפסל מאכילה באיזה אופן שהוא נעשה תיכף נותר וחייבים לשרפו. ואולי י"ל דהלכות התורה הן ע"פ הרוב. ע"ד במר"נ ח"ג פל"ד.

32) ועפ"ז – אסור (ע"ד הפשט) לבשל עוד חטאת בכלי חרס זה, גם לפני סוף זמן אכילתו (משא"כ ע"ד ההלכה – ראה תו"כ פרשתנו כאן (וברמב"ם הל' מעה"ק שם), רשונה ומשליש").

36 משא"כ בכלי נחושת שבו יכולה הבליעה להפלט, אין הבליעה פועלת דין נותר, לפי שלא נשללה עדיין אפשרויות האכילה – שהרי אפשר להכין מאכל אחר בכלי, והבליעה הנפלטת כולה במאכל יכולה להאכל יחד עם המאכל³⁶;

ומה שכלי נחושת צריך מריקה ושטיפה הוא (לא כדי לפלוט בליעת איסור (נותר³⁷), אלא) כדי לנקות את הכלי מ(טעם) בשר החטאת (מעין כיבוס הבגד מדם חטאת).

וזהו המשך הדברים בפירוש רש"י: תחילה פירש את החיוב ד"ומורק" בכלי נחושת – "מל' תמרוקי הנשים כו" – בדוגמת הדין ד"תכבס", ואשר זהו התוכן של "לפלוט את בליעתו" – ענין של "כיבוס" (ולא, "שריפת נותר"); וכדי לבאר את החילוק שבדבר, שבכלי נחושת אין דין נותר מצד הבליעה כמו בכלי חרס – המשיך רש"י, "אבל בכלי חרס למדך הכתוב כאן שאינו יוצא מידי דפיו לעולם", ולכן בכלי חרס יוצרת הבליעה דין נותר.

ט. מזה אפשר ללמוד "ענינים מופלאים" ע"ד ההלכה, ובהקדים:

בנוגע לדין "וכלי חרש גו" ישבר גו" בכלי נחושת גו" ומורק ושוטף גו" נחלקו הרמב"ם והראב"ד: לשיטת הרמב"ם³⁸ הדין "וכלי חרש גו" ישבר

(שבבליעה בכלי חרס הרי זה ע"י "ישבר"²⁴).

[וכאן רואים אנו איך בדיוק לשונו מיישב רש"י מה ששקלו וטרו באריכות במפרשים: הרא"ם הקשה על רש"י³³: מדוע יש לשבור את הכלי מחמת מה "שהבליעה שנבלעת בו נעשה נותר" – הלא לפי הדעה ש"לינת לילה פוגמת" (שכן היא דעת רש"י³⁴) נמצא, שבאותו זמן (בבוקר) שחל על הבשר איסור נותר, הרי הוא כבר (דבר המותר בהיותו) "נותן טעם לפגם"?

אמנם ע"פ הנ"ל קושיא מעיקרא ליתא, משום שלפי שיטת רש"י (בפירושו על התורה, שבו מפרש פשוטו של מקרא) חל על הבליעה תיכף איסור נותר יחד עם חיוב שריפה].

ח. עפ"ז יובן החילוק בין כלי חרס לכלי נחושת:

גדר זה, שע"י הבליעה עצמה נולד איסור נותר – יש לומר³⁵, שהוא רק בכלי חרס, "שאינו יוצא מידי דפיו לעולם" ומעתה אין כל אפשרויות שהבליעה תבוא לידי אכילה באיזה אופן שהוא – ולכן נעשה הדבר נותר. וזהו התוכן דחיוב השבירה, דין שריפת נותר²⁴, וכפירוש רש"י, "לפי שהבליעה שנבלעת בו נעשה נותר".

33 וכבר האריכו במפרשי רש"י. ובציודה לדרך ציין לתוס', רא"ש ור"ן ע"ז עו, א. ואכ"מ.

34 ע"ז שם – ראה תוס' שם. ועוד.

35 אבל אינו מוכרח, כי י"ל שעצם מציאות דבליעה (קודם פליטה) אינו בגדר "מאכל" שיחול ע"ז חיוב (ומצות) אכילה, ובדרך ממילא חל ע"ז חיוב שריפה. ולכן מקום לקט"ד גבי כלי חרס שהדין דישביר הוא מצד דין נותר אף אם ה' אפשר לפלוט את בליעתו, כנ"ל סעיף ד.

36 ראה זבחים (צו, א) דלדעת ר"ט "כל יום ויום נעשה גיעול לחביריו". ולהעיר מרע"ב על פרש"י כאן.

37 וגם את"ל שאם ישאר בלוע עד אחר זמן אכילתו ייעשה נותר – הרי דינו ככל כלי שבלע איסור שמגעילו ודי.

38 ה' מעשה הקרבנות פ"ח הי"א-יד.

— היא דעה שלישית³⁹): דין „ישבר“ שהוא מצד שריפת נותר הוא אכן בכל הקדשים; משא”כ הדין „ומורק ושוטף“ לפי רש”י (בפשוטו של מקרא) הוא בדוגמת דין „תכבס“ שהוא חומר מיוחד בחטאת⁴⁰ (ולא מצד דין נותר).

(משיחת ש”פ צו תשל”ו)

(39) ולהעיר מדעת ר”ש (משנה זבחים זה, ב. וש”ג) שקדשים קלים אינם טעונים מריקה ושטיפה, ובתוס’ רעק”א למשניות שם, דגם ר”ש מודה שהדין דשבירת כלי חרס הוא בכל הקדשים. ע”ש.

(40) ולהעיר שגם ע”ד ההלכה צריכים לימוד מיוחד שהדין דמריקה ושטיפה הוא בכל הקדשים (זבחים צו, ב. תו”כ פרשתנו ו, כב). וראה הערה הקודמת.

הוא גזירת הכתוב דוקא גבי חטאת, משא”כ „מריקה ושטיפה“ הוא דין בכל הקדשים; ואילו הראב”ד³⁸ סבירא ליה, שב’ הדינים (כלי חרס ישבר ומריקה ושטיפה בכלי נחושת) הם בכל הקדשים.

ושיטת רש”י מהי? גבי „ישבר“ כתב רש”י „והוא הדין לכל הקדשים“, משא”כ גבי „ומורק ושוטף במים“ לא כתב כן. ובפשטות ההבנה בדבריו היא שב’ הדינים באים בהמשך אחד, ולכן לא הוזקק לחזור על דבריו בכלי נחושת.

אלא שע”פ הנ”ל — הרי זה בדוקא (ושיטת רש”י — בלימוד ע”ד הפשט

